

א) וברכות נב. עירובין ו. פסחים קד. יבמות ד. חולין מד. א. ברכות יט. ג) ס"א אף. ד) ופי' על זה מתנא בהרבות יב. רש"י ד"ה א"ל מפני שמוקד. ט) ומנא כוונתו. ו) ופי' מריק טו כוונתו. ז) וד"ה לא אמר ד"ה לחלו נמין. ח) ופי' מוס' מריק טו: ד"ה לא אמרתי ומוקד. ט) דנהי ז: ד"ה הקשה. ו) גי' מהר"ם ורש"א הד"ס.

הגהות הב"ח

א) גבי נכח צדדי אמר חפ"ח כ"ל וכן בש"י:

גליון הש"ס

גב' הוהירא תורה בל"ז פקוקות. עין קדושין דף ע"ב מוספת ד"ה קשים דנקטו ככ"ד מקומות: שם מפני שסוד. עין כ"ש"ה הרוות דף ג' ע"א ד"ה אמר להו:

מוסף רש"י

כעכבא זר. כמאן זה שספק עלמו בעגולה (ברכות יט.). אותו היום הביאור כל טהרות. שנעשו בתנור זה או שנעשו בחירו ויהי ר' אליעזר מטהרין וחס שרפוס (שם). ובמנו ע"ד. שאל לקבוע הלכה כמותו (פסחים יט.). וברכותו. לפי שהינה מהלך לחלוק נדבר זה (ברכות יט.). שפורה. מנהגו. כמו (ירמיה כה.) סורי הצפן (רש"י ב"מ"י א). יר' הכה. שער עלו הוא (הפסחים הוריות יג.).

עכנאי. נחש דרכו לעשות בעגולה להכניס ונצו אלל פיו: כל עהרות עשיהר ר"א. ע"י מעשה שאירע נשאלה הלכה זו צבית המדרש שנפלה טומאה לאור תנור זה וחזרו ועשאו על גביו טהרות וטיהרם ר"א והניחו ושרפוס לפניו: לבש שחורים. עיניו נערו ואכל: אף הוא קרע בגדיו.

שהמנוחה חייב נקריעה: ופולק מנעלו. שהמנוחה חסור כנעילת הסנדל צמ"ק (ד' טו:): ונשמע. מן הכסא: טפת. מתקלקל: אך גדול. מכה גדולה: ר"ג. נשיא היה ועל פיו נעשה: שלא ירבו מחלוקות. שלא ירגיל הימני לחלוק על המרוכז: אימא שלום. כך שמה: בין מביא לחסר. סבורה היתה שהיא החדש חסר וקבוע ציוס ל' ולא יפול ציוס החדש על פניו והיה מלא ולא נקבע עד יום שלשים ואחד ולא מהרה בו ציוס ל' ונפל על פניו: מציס אבי אבא. מצית אבי המשפחה שבת נשיאים היתה והם מצית דוד: מוץ משערי אונא. לפי שנער הלז היא וקרוי להוריד דמעות: המאנה את הגר. ופולק דברים: הלוואו. דוחקו: ולא תפיה לו כנושא. לחך הוא שדוחקו למצוה חזון: ה"ג אבי שנה מאנה דכתיב ביה הלכא אבי לא טונה לא טונה אוסו ולא טונו איש את עמיוסו וגר כלל עמיוסו הוא: לוואו נמי הלכא כתיב ציוס. וגר לא תלחץ ולא תלחצנו ולא תהיה לו כנושה: מוס שך אל סאמר להכרך. כיון דגרס הייתס גנאי הוא לנכס להזכיר שם גירות: מנא הלכא ליה זקיפא בדיוקסיה לא נימא להכריה זקיף צניסא. מי שיש לו תלוי במשפחתו לא יאמר לעבדו או לזן ביתו מלה ל' דג זה שכל שם תלוייה גנאי הוא לו: מתנאי' און מערבין פירות בפירות. בעל היותם שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין לא יערכו בפירות שדה אחרת: ואין

זה תנור של עכנאי. יש דגרכ חכנאי וכן צירושלמי וכן נחש ושמה בעל התנור שהיה עושה שמו כן: לא בשמים היא. והא דלמך צפ"ק דינמות (ד' יד. וש ד"ה רבי) דהלכה ככ"ה משום דילאח לחלוק על דברי תורה דכתיב אחרי רבים להטות אצל המס ארצה כ"ה רובא אי לאו דהוה מספקא לן אי אולינן צמר רובא משום דכ"ה הוה מריפי טובא ועוד דלחן לא ילאה צמ קול אלא משום כבודו דר"א שאמר מן השמים יוכיחו והא דלמך חסר רבי יהושע היא דלמך אין משמיין צמת קול ולא שמעינן ליה ל' יהושע אלא על צ"ק דהאי מעשה דר"א דהלכה התם דיין מדקאמר לא בשמים היא כבר ניתנה לנו תורה מסיני משמע דכשום מקוס אין משמיין: קה"יך ואמר נצחוני בני. והא דלמך צריש ע"ז (ד' ג:): מיוס שחרב בהמ"ק אין שמוק לפני הקב"ה היינו קבוע והכא מילתא דנדימותא בעלמא הוא דלמך: וקרע בגדיו וחלץ מנעלו. אין להוכיח מכאן הא דמנעליא ליה צמועד קטן (ד' טו: וש ד"ה לא) אס מנודה צריק קריעת בגדים וחלון מנעל דלמא הכא לנערא בעלמא הוא דעבד הכיס:

וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנאי זו וטמאוהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנוצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בב"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר ואלא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני און אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאלוהי א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא א"ל קא חיך ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו אותם היום הביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפוס באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אמר להם ר"ע אני אלך שמיא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעמף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע

אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחכירים בדילים מוכך אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעלו ונשמט וישב על גבי קרקע ולגו עיניו דמעות לקה העולם שלישי בזיתים ושלישי בחמים ושלישי בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה (ט) מפח תנא א אך גדול היה

באותו היום שבכל מקום שנתן בו עינו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מועפו אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים נגעלים חוץ משערי אונאה תנו רבנן מהמאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוהצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין וגר לא תונה וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשה כתיבי ולא תלחצנו וגר לא תלחץ ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא יאחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה הוהירא תורה בל"ז מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בנר מפני שסודו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים (תנינא) רבי נתן אומר מום שך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיוקסיה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתיא: מתנאי' אין מערבין פירות אפי' חדשים בחדשים ואין

קפח א מ"י פ"ע מהל' יסודי המורה הל' א: קפח ב ג ד מ"ד פ"יד מהל' מביה הל' טו טז סג לאין קפח טושיע ח"ת פי' רכח ספק ב: קצ ה מ"י עס פ"י מהלכה ספג לאין קע קלו טושיע עס ספק י:

תורה אור השלם

1 לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו ושמענו אתה ונעשנה דברים ל' לא תהיה אחרי רבים לרעת ולא תענה על רב לגנות אחרי רבים להטות: שמות כג ב 3 וגר לא תונה ולא תלחצנו פי גרים הייתם בארץ מצרים: שמות כב ב 4 ובי יגור אתך גר בארצכם לא תונה אותו: ויקרא יט ג 5 ולא תונו איש את עמיתו וראת מאלריך כי אני ה' אלהיכם: ויקרא כה ה 6 וגר לא תלחץ ואמם ידעם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים: שמות כג ט 7 אם פסף תלחץ את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה לא תשימון עליו נשתי: שמות כב כד

ואמרי לה במ"ו. יש מפרש משום דחשיב כי גרים הייתם וכיוצא בזה: ואין באותו היום שבכל מקום שנתן בו עינו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מועפו אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים נגעלים חוץ משערי אונאה תנו רבנן מהמאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוהצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין וגר לא תונה וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשה כתיבי ולא תלחצנו וגר לא תלחץ ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא יאחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה הוהירא תורה בל"ז מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בנר מפני שסודו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים (תנינא) רבי נתן אומר מום שך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיוקסיה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתיא: מתנאי' אין מערבין פירות אפי' חדשים בחדשים ואין

(א) ועירובין פ"ג י"ג.
 (ב) ואבות פ"א מ"ה.
 (ג) וקדוש קמ"ד רשע מתחיל
 ועין ג' ע"ג יעקב.
 (ד) ונסתמ' ר"ח ור"ח ור"ח
 ל"ג אסור. (ה) וע"י חו"ט
 לקמן ס"ג ד"ה לקח. (ו) פ"י
 מנדרת שטי"י ע"ב.
 (ז) וקידוש פט"ו. (ח) וקמן
 ס"ג. (ט) ויקרא ס"א.
 (י) וד"ה ונכסף אחר ד"ה
 בנדקא. (יא) וקידושין י"ג.

הגהות הב"ח

(א) בבבבגה ויון אין
 לו אסור: (ב) רש"י
 ד"ה לביית דלוייתא
 דאורייתא דקן:

הגהות הגר"א

[א] ג"י הכי דמי כו.
 ג"י ע"י הג"ח אצל
 הרשב"א ספק דנשתיא
 בתי מעיקרא אולנין וע"י
 רש"י פ"ב א' ד"ה ונדינו
 כו ור"ה כאן בספ"א
 וכמ"ל מ"ה א' ושלי
 הלואה כו ור"ה בנחמ
 דנפשא הוא אבק רבית
 וא"כ ברשא ע"כ רבית
 קולא הוא ור"ה כאן
 דלולנין בתי כספי דקאמר
 ל"ל ריחא דנדקא אחיפדי
 כו (ועמ"ש רבינו ב"ר
 פ"י ק"פ פ"ק ג"כ י"ג):

לעזי רש"י

אשטלי"ר
 [א] אישטרו"ל י"ד. לר"ק ע"ב
 מס"ק.
 פרינו"ש [פרינו"ש].
 ציצית.
 אנפרינו"ש דר [אנפרינו"ש].
 אבדו"ן.
 אבדו"ן כ"ד מקושטום
 בדינבאות בצענו"ה.

משום דמרווח תרעא. ואזרי פירות ילאו שהולו וימכרו בזול: מסיר דבזר הנראה. הלא יכול הלוקח לראות ולהבין מה דמי הפסולת הנכר מאלו שיטת בחכמים וטוב לו להעלות בזמיהן של אלו יתר על כן מפני הטובה: משרבטין. לשון שרביט כמפרש לקמיה שוקף שער הבהמה כשרביט שמראה שמינה: ואין נופחין בקרביים. בני מעיים הנמכרים בבית הטבח שיראו רחצים וגדולים: ואין שורין כשר במים. שמלכין והכחוש נראה שמן: מילא דחיורא. משקין אומה מי סובין והם נופחין מעיה ושערה נוקף: מוקפסא. וקירלוקף אשטלי"ר בלע"ז: למירמא תומי לסרכלא. פרטי"ש. ליפוטו עושין לו תלמי מחוטי משי סביב: לכסופי. אנפרינו"ש בלע"ז בני סובין: קרמי. בגדים המלויים אבזרי"ך בלע"ז: למידק לרדי. להדק בגדי קנבוס במקבוצת עץ שיראה חוטן דק: לללומי גירי. לזיר חליים: דיקולי. קליס: כחדסי. מותר שאינו אלא לפיט והרולה לוסוף על דמיהם בשביל יופיים מוחל הוא: כעטיקי. אסור שגונז את העין שנראים כחדשים: לזעבי. שהיה זקנו לנן וזעבו שחור ונראה כחמור: ויכנן. קנה אותי לעז. וכעני היה לעזב עברי אסור לאמר חורבן ו"ש אין היובל נוסב: ויהיו עניים בני ביתך. משנה היא (אבות פ"א מ"ה). טוב לי לפרנס עניי ישראל וישמחוני: דיקניה. זקנו: לדיק מזרה נחלך. זה רבא:

הדרן עלך הזהב

איוהו נשך. שהוא נושך. דשקל מנייה מאי ללא יהיב ליה: המרבה בפירות. המרבה שטר לעלמו בפירות. ובגמרא מפרש דבהלוואת כסף או פירות נמי היא תרביית שהרי מתרבה ממנו. והכל רביית דרבנן קמפרש דך מקח וממכר: דינר זהב. כ"ה דינר כסף: וכן השער. כך היו נמכרין בעיר והותר לו לתת מעות עכשיו על מנת לימן לו זה חטין כל ימות השנה עדמים הללו כשיעור מעותיו. ואע"פ שעכשיו אין לו חטין דמנן בפירקין (דף ע"ב): ילא השער פוסקין ואע"פ שאין לזה יש לזה ויכול המוכר הלו לקנותם עתה כמעות הללו: עמדו חטין. לאחר זמן בלי דינרין: אמר לו חן לי חטין. וזו מותרת היא אם נתן לו חטין. אבל פסוק היין שפוסק לו לתת בהן אסור הואיל ואין לו שמה יוקיר היין ואע"פ שפוסק עמו כשער היין של עכשיו וכבר ילא השער. ובגמ' מפרש טעמא: גמ' לרבים דאורייתא. (ס) דרך הלואה משמע דכתיב (משלי כח) מרבה הונו בנשך ובתרביית: והכתיב נשך כסף ורבים אוכל. את כספך לא תתן לו בנשך ובתרביית לא תתן אכלך. ומחלקין ל' לאין תרמי ימיהו: מי אוכל נשך. שנושך את כגון דאויף. הלווהו: מאה. פרוטות במאה ועשרים: מעיקרא. כשהלווהו: ולכסוף. כשממלט: בדנקא. במעה כסף שהוא שמות לדינר: נכיס. נשך ומחסרו: אי כתר מעיקרא אולם. אי חשבת להני פרוטות השתא כדמעיקרא הרי נשך והרי תרביית שהוא יכול ליקח בהם מעה במאה ושכר עשרים: לא נשך איכא. שהלוה יכול לקנותם במעה וזה שיהי מעה הלווה: בחומשא. יכול ליקח בהן כסף מומש דינר שהוא יותר על שמות: אין לי. שיהא עובר אלא על לאו של נשך בכסף ועל לאו של רביית באוכל מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משום לאו דנשך: ה"ל. לא תשיך לאחיק נשך אוכל. ומקרא זה בלוי נאמר מדלא כתיב לא תשיך לאחיק והראשון נאמר במלוה דכתיב לעיל מנייה אל תקח ממנו וגו'. ומיהו שמעת מניה מהיך דשיך לשון נשך בלוי: רבי

משום דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מותרין וכו': מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחיורא ועירי אמר רב כהנא מוקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרכלא רב יהודה שרא לכסופי קרמי רבא שרא למידק צרדי רבא שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכוס דאדם מאי היא כי הא דההוא עבדא סבא דאול צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה ויבנן אמר ליה ויהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל ובניה יומא חד א"ל אשקין מיא אול חווריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש מאבוך קרי אנפשיה יצדיק מצרה נחלץ ויבא אחר תחתיו:

הדרן עלך הזהב

איוהו נשך ואיוהו תרביית איוהו נשך והמלוה סלע בה' דינרין סאתים חטין בשלש אסור מפני שהוא נושך ואיוהו תרביית המרבה בפירות כיצד יליקח הימנו חטין בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטין בלי דינרין אמר לו חן לי חטין שאני רוצה למוכרן וליקח בהן יין אמר לו הרי חטין עשויות עלי בשלשים והרי לך אצלי בתן יין ויין אין לו (ס): גמ' מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן מכלל דאורייתא דנשך ותרביית חדא מלתא היא והא קראי כתיבי נשך כסף וריבית אוכל ותיסברא דאיכא נשך בלא תרביית ותרביית בלא נשך בלא תרביית ואי היכי דמי אי דאופיה מאה במאה ועשרים מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולכסוף קיימי מאה ועשרים בדנקא נשך איכא דקא נכית ליה דקא שקיל מנייה מידי דלא יהיב ותרביית ליכא דלית ליה רווחא דדנקא אופיה ודנקא קא שקיל מנייה סוף סוף אי בתר מעיקרא אולת הרי נשך והרי תרביית אי בתר בסוף אולת לא נשך איכא ולא תרביית איכא ותו תרביית בלא נשך היכי דמי אי דאויף מאה במאה מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולכסוף מאה בחומשא אי בתר מעיקרא אולת לא נשך איכא ולא תרביית איכא אי בתר סוף אולת הרי נשך והרי תרביית אלא אמר רבא אי אתה מוצא לא נשך בלא תרביית ולא תרביית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא ילעבור עליו בשני לאוין ת"ר את כספך לא תתן לו בנשך ובמרביית לא תתן אכלך אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל נשך אוכל רביית בכסף מנין תלמוד לומר נשך כסף אם

איוהו נשך. מאה בדנקא. פרטי"ש ק' פרוטות במעה שהוא שמות דינר וקשה היאך הולו הפרוטות כל כך דבשער צינוני אין כי אם שנים ושלשים במעה (ס) למעה שני פונדיון פונדיון צ' איסריס איסר ח' פרוטות היינו ל"ב פרוטות ונראה כפירוש ריבין דפירש ק' מעות שמואל מנה שהוא ארבע פלעיס וארבע מעות א"כ ק' איסריס בשמות דינר זהב שהוא ארבע דינרי כסף ומעה: למה חלקם הכתוב לעבור עליו בשני לאוין. וא"ת ולמה שינה בלשון למכור כספך לא תתן בנשך ונשך לא תתן אכלך ויש לומר כיון שהורך שני לאוין אורחא דקרא למכור לשון משונה שהוא נאה יותר: נשך באוב"ב מנין. ואם תאמר תמילה הוה ליה למדרש רביית כספך דמפיק ליה מנשך כסף הכתוב כרישא ויש לומר משום דנשך אוכל כתיב כהדיא וריבית כסף לא נפיק אלא בלא חזי ענין: אם מאבוך קרי אנפשיה יצדיק מצרה נחלץ ויבא אחר תחתיו:

הדרן עלך הזהב

איוהו נשך ואיוהו תרביית איוהו נשך והמלוה סלע בה' דינרין סאתים חטין בשלש אסור מפני שהוא נושך ואיוהו תרביית המרבה בפירות כיצד יליקח הימנו חטין בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטין בלי דינרין אמר לו חן לי חטין שאני רוצה למוכרן וליקח בהן יין אמר לו הרי חטין עשויות עלי בשלשים והרי לך אצלי בתן יין ויין אין לו (ס): גמ' מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן מכלל דאורייתא דנשך ותרביית חדא מלתא היא והא קראי כתיבי נשך כסף וריבית אוכל ותיסברא דאיכא נשך בלא תרביית ותרביית בלא נשך בלא תרביית ואי היכי דמי אי דאופיה מאה במאה ועשרים מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולכסוף קיימי מאה ועשרים בדנקא נשך איכא דקא נכית ליה דקא שקיל מנייה מידי דלא יהיב ותרביית ליכא דלית ליה רווחא דדנקא אופיה ודנקא קא שקיל מנייה סוף סוף אי בתר מעיקרא אולת הרי נשך והרי תרביית אי בתר בסוף אולת לא נשך איכא ולא תרביית איכא ותו תרביית בלא נשך היכי דמי אי דאויף מאה במאה מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולכסוף מאה בחומשא אי בתר מעיקרא אולת לא נשך איכא ולא תרביית איכא אי בתר סוף אולת הרי נשך והרי תרביית אלא אמר רבא אי אתה מוצא לא נשך בלא תרביית ולא תרביית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא ילעבור עליו בשני לאוין ת"ר את כספך לא תתן לו בנשך ובמרביית לא תתן אכלך אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל נשך אוכל רביית בכסף מנין תלמוד לומר נשך כסף אם

חזירו ואין ממנו מתרבה: ומי איכא תרביית. שיהא מלוה נשכר ולא יהא לזה נשך: נשך בלא תרביית. היכי ממדין ליה: כגון דאויף. הלווהו: מאה. פרוטות במאה ועשרים: מעיקרא. כשהלווהו: ולכסוף. כשממלט: בדנקא. במעה כסף שהוא שמות לדינר: נכיס. נשך ומחסרו: אי כתר מעיקרא אולם. אי חשבת להני פרוטות השתא כדמעיקרא הרי נשך והרי תרביית שהוא יכול ליקח בהם מעה במאה ושכר עשרים: לא נשך איכא. שהלוה יכול לקנותם במעה וזה שיהי מעה הלווה: בחומשא. יכול ליקח בהן כסף מומש דינר שהוא יותר על שמות: אין לי. שיהא עובר אלא על לאו של נשך בכסף ועל לאו של רביית באוכל מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משום לאו דנשך: ה"ל. לא תשיך לאחיק נשך אוכל. ומקרא זה בלוי נאמר מדלא כתיב לא תשיך לאחיק והראשון נאמר במלוה דכתיב לעיל מנייה אל תקח ממנו וגו'. ומיהו שמעת מניה מהיך דשיך לשון נשך בלוי: רבי

ר"א ב ג מ"י פ"ח
 מהלכות מפרה הל' ב
 ג סמג לאוין קע טושי"ע
 ח"מ ס"י רבם ספיק ט'
 ר"ד ד מ"י פ"י מהל'
 ממונת עניים הל' טו
 (ובל' ז) סמג עשין קסב
 טושי"ע י"ד ס"י רבא ספיק
 ז'
 א ה מ"י פ"ו מהלכות
 מלוה וזה הלכה א
 סמג לאוין קע טושי"ע י"ד
 ס"י קסא ספיק א'
 ב ו מ"י ט"ז פ"י הל' ו
 סמג ט"ז טושי"ע י"ד
 ס"י קסא ספיק ב'
 ג ז מ"י ט"ז פ"ד הל' א
 סמג ט"ז טושי"ע י"ד
 ס"י קסא ספיק ב':

תורה אור השלם

1 צדיק מפרך נחלץ
 ויבא רשע תחתיו:
 משלי יא
 2 את כספך לא תתן לו
 בנשך ובמרביית לא תתן
 אכלך:
 3 לא תשיך לאחיק נשך
 כסף נשך אוכל נשך כל
 דבר אשר ישך:
 דברים כג

מוסף רש"י

יהיו עניים בני ביתך.
 לומר אל תרבה עניים
 ושמות לנשך אל תתן
 עניים ממונים וישתדך
 ויקבל עליהם שטר ויבנות
 פ"א מ"ה.
 הדרן עלך הזהב

